

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายสุพจน์ ไข่มุกด์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๖๔/๒๕๕๕

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๘/๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยวรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง นี้ เป็นข้อสันนิษฐานอันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชน ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๑ ที่ว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย และผู้นั้นได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี” อันถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาสากลที่ว่า บุคคลทุกคนมิใช่ผู้กระทำความผิดอาญาจนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษ ทางอาญาและเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศ และระดับระหว่างประเทศอันได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal

Declaration of Human Rights) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีในฐานะรัฐภาคี

สำหรับพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มีเหตุผลในการประกาศใช้ว่า โดยเหตุที่ปัจจุบัน ได้มีบุคคลประกอบกิจการสถานบริการบางประเภทซึ่งอาจดำเนินการไปในทางกระหนาบกระเทือนต่อ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน และจัดให้มีการแสดงเพื่อความบันเทิงในสถานบริการนั้น ๆ ไม่เหมาะสมเป็นเหตุให้เยาวชนเอาเยี่ยงอย่างจนประพฤติชั่วเสื่อมทรามลง เป็นการสมควรที่จะออกกฎหมาย ควบคุมสถานบริการนั้น ๆ รวมทั้งการแสดงด้วย ทั้งนี้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย ศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีของชาติ จึงกำหนดประเภทและลักษณะของสถานบริการ หลักเกณฑ์ การขออนุญาตจัดตั้งสถานบริการ และกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้ โดยในส่วนของ การกำหนดโทษนั้น มาตรา ๒๘/๔ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น”

พิจารณาแล้วเห็นว่า นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้นเพื่อให้มีสถานะทางกฎหมาย ซึ่งไม่สามารถกระทำการใด ๆ ได้ด้วยตนเอง เป็นเพียงนามธรรมไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ กับบุคคลภายนอกได้ หากปราศจากบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย ให้มีอำนาจกระทำการแทน การกระทำของผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลจึงถือเสมือนเป็น เนื้อเดียวกันกับการกระทำของนิติบุคคลนั้น ๆ หาได้มีสถานะในทางนิติกรรมเป็นบุคคลสองคน แยกต่างหากจากกันไม่ นอกจากนี้ หากจะมีบุคคลอื่นซึ่งมิใช่กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบ ในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นสอดเข้ามาดำเนินการแทนนิติบุคคล และนิติบุคคลมิได้ให้การรับรองหรือ ให้สัตยาบันถึงการกระทำดังกล่าว กิจการที่ได้กระทำไปนั้นก็หาได้มีผลผูกพันกับนิติบุคคลแต่อย่างใดไม่ ด้วยเหตุที่นิติบุคคลไม่อาจที่จะกระทำความผิดอาญาได้ด้วยตนเอง แต่เป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น จากการกระทำของผู้มีอำนาจกระทำการแทนของนิติบุคคลนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติจึงตรากฎหมายให้ ผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลมีความผิดและต้องรับโทษเช่นเดียวกับนิติบุคคลนั้นด้วย เพื่อมิให้เป็น การผลักความรับผิดไปยังนิติบุคคลแต่เพียงผู้เดียวโดยที่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงคือ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลไม่ต้องถูกลงโทษในทางอาญาแต่อย่างใด อันมีวัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่หรือประโยชน์สาธารณะมิให้ถูกละเมิดจาก
อาชญากรรมทางธุรกิจเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๘/๔ ใช้บังคับกับกรรมการ ผู้จัดการ
หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลทุกนิติบุคคลที่กระทำผิดอาญา มิได้ใช้บังคับกับ
กรณีใดกรณีหนึ่งหรือนิติบุคคลใดนิติบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ จึงเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่เสมอภาค
เท่าเทียมกัน มิใช่การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล อีกทั้งผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยาน
ในคดีอาญาที่ต้องหาว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๘/๔
ก็ยังคงมีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่า นิติบุคคลที่มีกรรมการ
ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นมีความผิด มีสิทธิที่จะได้รับ
การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย มีสิทธิที่ได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี มีสิทธิใน
กระบวนการยุติธรรมที่จะได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐได้ดังเช่น
ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานในคดีอาญาอื่นทุกประการ

ในส่วนที่มีการกล่าวหาว่านิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ฝ่ายโจทก์จะต้องนำสืบพิสูจน์
จากการกระทำของผู้ที่กระทำการแทนนิติบุคคล ซึ่งก็คือกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบ
ในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นนั่นเอง เพราะนิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นจึงไม่อาจที่จะ
กระทำการใด ๆ หรือก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ใด ๆ กับบุคคลภายนอกได้ด้วยตัวของนิติบุคคลเองหากไม่มี
ผู้มีอำนาจในการจัดการแทน นอกจากนี้ ในการพิสูจน์ให้เห็นความผิดของนิติบุคคล ฝ่ายโจทก์ก็ยังคงต้องมี
หน้าที่นำสืบพิสูจน์ให้เห็นโดยปราศจากข้อสงสัยว่า กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบใน
การดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด และบุคคลดังกล่าวกระทำการในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจ
จัดการแทนนิติบุคคลนั้น เมื่อโจทก์พิสูจน์ได้ดังกล่าวแล้ว กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบ
ในการดำเนินงานของนิติบุคคลก็ยังสามารถนำสืบพิสูจน์ได้ว่า ตนมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือมิได้
กระทำการในฐานะที่เป็นผู้แทนของนิติบุคคล หรือมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือให้ความยินยอมด้วยในการกระทำ
ความผิดของนิติบุคคลนั้นได้

ดังนั้น เมื่อการกระทำของนิติบุคคลคือการกระทำที่เป็นเนื้อเดียวกันกับการกระทำของกรรมการ
ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น มิได้มีสถานะในทางนิติกรรม
เป็นบุคคลสองคนแยกต่างหากจากกันที่จะขัดกับข้อสันนิษฐานที่ว่า ต้องรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่น

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว การที่พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๘/๔ บัญญัติให้ในกรณี
ที่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบ
ในการดำเนินงานของนิติบุคคล ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย จึงหาได้เป็น
ข้อสันนิษฐานเด็ดขาดที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่า กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงาน
ของนิติบุคคลนั้นมีความผิด ที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง และปฎิญญาสากล
ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๑ แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นว่า พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๘/๔
ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายสุพจน์ ไข่มุกด์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ